

ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΑ

(Παράνομη πράξη/παράλειψη-παράνομη ζημία) :

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

INDEX

I. Το «παράνομο» και η «ζημία» στον κανόνα της ΑΚ 914

II. Η επέλευση της ζημίας ή το «παράνομο» αυτής είναι προϋπόθεση του «παράνομου» της πράξης ;

III IV. Περιπτώσεις παράνομης συμπεριφοράς. Το παράνομο της παραλείψεως

I. Το «παράνομο» και η «ζημία» στον κανόνα της ΑΚ 914

Η ΑΚ 914 ορίζει ότι όποιος ζημίωσε άλλον, παρανόμως και υπαιτίως, υποχρεούται να τον αποζημιώσει. Επομένως, το «παράνομο» είναι στοιχείο του πραγματικού του εν λόγω κανόνα δικαίου, το οποίο - ως negotium essentialium - απαιτείται να συντρέχει (ήτοι να αποδεικνύεται ως αληθές, κατά τη δίκη) προκειμένου να επέλθει κατά νόμο η έννομη συνέπεια του κανόνα αυτού, ήτοι η υποχρέωση του δράστη προς αποζημίωση του παθόντος.

Ετέθη συνεπώς το ζήτημα, σε τι έγκειται το «παράνομο» στον μνησθέντα κανόνα δικαίου.

Κατά μία γνώμη, η ΑΚ 914 αποτελεί ουσιαστικό κανόνα δικαίου, διότι καθιερώνει το γενικό καθήκον του «μη ζημιούν υπαιτίως έτερον». Κατά την άποψη αυτή, κάθε περιουσιακή ζημία που προκαλείται εις βάρος άλλου είναι εξ ορισμού παράνομη, ενόσω ο νόμος δεν παρέχει στον δράστη το σχετικό δικαίωμα¹.

Κατ' άλλη γνώμη, η επαγωγή ζημίας είναι πάντοτε απαγορευμένη από την έννομη τάξη, όταν είναι αποτέλεσμα υπαιτιότητας του δράστη' επομένως, κατά τη γνώμη αυτή, το εάν η ζημιογόνος πράξη δεν ερείδεται σε διάταξη νόμου, είναι πραγματικό γεγονός αδιάφορο νομικώς, επειδή για την κατάφαση του παρανόμου, αρκεί να υφίσταται υπαίτια πράξη του δράστη².

Άλλη άποψη υποστηρίζει ότι παράνομη είναι η συμπεριφορά, που είναι ευθέως αντίθετη σε διάταξη νόμου, ο οποίος την απαγορεύει (παράνομη πράξη) ή την επιτάσσει (παράνομη παράλειψη). Κατά τη γνώμη αυτή, ο κανόνας της ΑΚ 914 δεν είναι ουσιαστικός, παρά

¹ Μιχαηλίδης-Νουάρος, Αρχιδδικ 10, 160. Ζέπος, ΕνοχΔ (έκδ. 1965) Κεφ. η' - § 30 ΙΙΙ σελ. 731.

² Βαβούσκος, Η παράλειψις ως ζημιογόνον γεγονός εις τα αδικήματα του αστικού δικαίου, (έκδ. 1954), σελ. 61, 84, 88 επ. Ο ίδιος, Σχόλιο στην ΕΕΝ 23 σελ. 254.

«λευκός», υπό την έννοια ότι καθιερώνει μόνο την κύρωση (την αποζημιωτική ευθύνη), ενώ δεν ορίζει ποια πράξη είναι παράνομη³ οπότε παρίσταται εξ αντικειμένου η ανάγκη να αναζητηθεί ο χαρακτηρισμός της πράξης του δράστη ως παράνομης ή μη, στο σύνολο της κείμενης νομοθεσίας, ελληνικής ή αλλοδαπής, κατά τον εκάστοτε εφαρμοστέο κανόνα δικαίου (ΑΚ 26)³.

Τέταρτη γνώμη θεωρεί ότι, δεν απαιτείται η πράξη του δράστη να παραβιάζει συγκεκριμένο απαγορευτικό ή επιτακτικό κανόνα δικαίου⁴ αρκεί να αποδοκιμάζεται από το θετικό δίκαιο και γενικώς από τους καθ' όλου σκοπούς του⁴.

II. Η επέλευση της ζημίας ή το «παράνομο» αυτής είναι προϋπόθεση του «παρانونόμου» της πράξης ;

Κατά μία γνώμη, αρκεί η πράξη να είναι παράνομη καθ' εαυτήν, ανεξάρτητα από το εάν επέφερε ή όχι ζημία του παθόντος. Βεβαίως, στη δεύτερη περίπτωση, δεν προκαλείται ενδιαφέρον του αστικού δικαίου, (αφού για εφαρμογή της ΑΚ 914 απαιτείται να υπάρχει και ζημία του θύματος της αδικοπραξίας), υπάρχει όμως περίπτωση να επισύρονται, λόγω του παρانونόμου της πράξεως, ποινικές ή διοικητικές κυρώσεις ή να δίδεται στον παθόντα δικαίωμα άμυνας ή δικαίωμα να ζητήσει την παράλειψη ή την άρση της παράνομης συμπεριφοράς του δράστη⁵.

Κατά διαφορετική γνώμη, για να είναι παράνομη η πράξη, απαιτείται να είναι παράνομη η ζημία του παθόντος, η οποία προκλήθηκε από την πράξη του δράστη και συνδέεται αιτιωδώς με τη ζημία. Δηλαδή το παράνομο της πράξης εξαρτάται από το παράνομο της ζημίας. Είναι δε παράνομη η ζημία, σε περίπτωση κατά την οποία έχει προσβληθεί δικαίωμα ή προστατευόμενο έννομο συμφέρον του παθόντος⁶.

Κατά τρίτη τέλος γνώμη, για να θεωρηθεί παράνομη η πράξη, θα πρέπει να είναι παράνομη και αυτή και η ζημία⁷.

³ Μπαλής, ΓενΑ § 171. Λιτζερόπουλος, Μαθήματα ΕνοχΔ, σελ. 241. Καυκάς, ΕνοχΔ, υπό το άρθρο 914 Β σελ. 623. Μαντζούφας, ΕνοχΔ, § 64 σημ. αριθ. 11. Απ. Γεωργιάδης, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 6 σελ. 697 και περιθ. αριθ. 20 σελ. 700.

⁴ Δεληγιάννης, Το παράνομο ως στοιχείον της εννοίας του αστικού αδικήματος, ΑρχιδΔικ 15 σελ. 153. Ο ίδιος, Σχόλιο, ΕΕΝ 23 σελ. 154. Η νομολογία του Ακυρωτικού στο ζήτημα αυτό είναι πάγια. Βλ. σχετικώς και όλως ενδεικτικώς τις αποφάσεις : ΟλομΑΠ 967/1973 ΝοΒ 22/505. ΑΠ 47/1996 Ελλ-Δνη 1996/1317, ΕΕΝ 1997/444 και ΝοΒ 1998/206. ΑΠ 1312/1997 ΑρχΝ 1998/484. ΑΠ 720/1997 Ελλ-Δνη 1999/347 και ΝοΒ 1998/635. ΑΠ 1600/2002 Ελλ-Δνη 2003/768. ΑΠ 1145/2003 ΕπΝαυτΔ 2003/432, Ελλ-Δνη 2004/458, ΔΕΕ 2004/1179, ΕΕμπΔ 2004/819 και ΧρονιδΔικ 2004/55. ΑΠ 895/2004 ΔΕΕ 2005/298 και ΧρονιδΔικ 2004/1009. ΑΠ 484/2006 ΝοΒ 54/1256. ΑΠ 963/2007 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 405/2007 ΝοΒ 2007/1136 και Αρμ 2008/239. ΑΠ 1227/2007 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 1731/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 1730/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 1711/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 1582/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 164/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 1494/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΕφΑθ 3270/2012 ΝοΒ 61/400.

⁵ Δεληγιάννης/Κορνηλάκης, ΕιδΕνοχΔ ΙΙΙ (έκδ. 1992), § 347 σελ. 133.

⁶ Δεληγιάννης, ανωτ. Φίλιος, ΕνοχΔ Γενικό Μέρος (έκδ. 1987) § 40 Γ ΙΙ σελ. 252. ΕφΑθ 4595/2006 ΔΕΕ 2007/2005. ΕφΑθ 9671/1998 Ελλ-Δνη 41/533.

⁷ Μπαλής, ΓενΑ § 171.1 αριθ. 1. Ζέπος, ανωτ., Κεφ. η' - § 30 ΙΙ σελ. 730. Μιχελάκης, Περί της αδικού διαδικαστικής πράξεως, (έκδ. 1944), σελ. 19 και 21. Καυκάς, ανωτ., σελ. 723.

III. Το παράνομο της παραλείψεως

Η παράλειψη ενεργείας είναι παράνομη όταν υπάρχει ειδική υποχρέωση για ενέργεια. Τοιαύτη υποχρέωση μπορεί να επιβάλλεται είτε από δικαιοπραξία είτε από το νόμο είτε από υποχρέωση ασφαλείας των συναλλαγών, που απορρέει από το γενικότερο πνεύμα της νομοθεσίας. Λόγου χάριν, όποιος διατηρεί ορισμένη πηγή κινδύνου, έχει υποχρέωση να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή ζημιών στα απόλυτα δικαιώματα τρίτων⁸.

IV. Περιπτώσεις παράνομης συμπεριφοράς

Η πράξη είναι παράνομη, όταν αντίκειται σε επιτακτικούς ή απαγορευτικούς κανόνες δικαίου, γραπτούς ή άγραφους.

Η παράνομη πράξη στο δίκαιο της αποζημίωσης εμφανίζεται με τις ακόλουθες μορφές : **(α)** Προσβολή νόμου που απονέμει δικαίωμα (προσβολή δικαιώματος), απόλυτο ή σχετικό (απόλυτη και σχετική παρανομία), **(β)** προσβολή νόμου ο οποίος αναγνωρίζει και προστατεύει το ατομικό συμφέρον του θύματος της αδικοπραξίας (προσβολή εννόμου συμφέροντος), **(γ)** παράβαση των κανόνων της κοινωνικής ηθικής, που εκφράζονται με τα επικρατούντα κοινωνικά ήθη και **(δ)** παράβαση των άγραφων κανόνων επιμελείας⁹.

Κυριάκος Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

τ. Εφέτης

τ. Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

Μαντζούφας, ανωτ., § 64 II 2. **Λιτζερόπουλος**, ανωτ., § 241 σελ. 347 επ. **Διαμαντάκος**, Η άδικος προσβολή αλλοτρίου δικαιώματος επί πράγματος, ΕΕΝ 31 σελ. 611.

⁸ **Φίλιος**, ανωτ., § 40 Γ III σελ. 252-253. **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 27 επ. σελ. 701 επ. **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, ανωτ., § 348δ, σελ. 149 επ. **Δεληγιάννης**, ανωτ., σελ. 183 επ. **Βαβούσκος**, ανωτ., σελ. 125 επ.

⁹ **Φίλιος**, ανωτ., § 40 Γ I σελ. 250. **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, ΕιδΕνοχΔ III (έκδ. 1992), § § 348 επ. σελ. 138 επ. **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 31 επ., σελ. 702 επ. **Ζέπος**, ανωτ., Κεφ. η´ - § 30 II 1 σελ. 729 επ.